

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 7

Sub. Code :

1	0	8	1	7
---	---	---	---	---

Exam. Code :

5	0	0	3
---	---	---	---

**Bachelor of Arts (FYUP) 3rd Semester
(2125)**

DEFENCE & STRATEGIC STUDIES

Paper—Concept of Warfare (In all Mediums)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 65

Note :— (1) Attempt five questions in all.

(2) All questions carry equal marks except Question No. 1 which carries 20 marks.

(3) Attempt one question each from Sections I to III.

(4) Question No. 1 is compulsory.

(5) For private/distance education candidates who have not been assessed earlier for internal assessment, the marks secured by them in the theory paper will proportionately be increased to the maximum marks of the paper in lieu of internal assessment.

1. Answer any TEN of the following:

(i) Define war.

(ii) What is Total War?

(iii) State any two principles of war.

- (iv) Differentiate between strategy and tactics.
- (v) List any two features of modern warfare.
- (vi) What is Hybrid Warfare?
- (vii) Define Guerrilla Warfare.
- (viii) Who coined the term 'foco' in revolutionary guerrilla theory?
- (ix) Name the city on which the United States dropped a nuclear bomb.
- (x) What is nuclear deterrence?
- (xi) Give any two examples of cyber-attack.
- (xii) Define Information Warfare.
- (xiii) State two features of modern warfare.
- (xiv) What does NBC stand for?
- (xv) Write the full form of MAD. 10×2=20

SECTION—I

2. Discuss the evolution of warfare from ancient times to modern times. 15

OR

3. Explain the nine classical principles of war given by J.F.C. Fuller. Assess their relevance in contemporary conflicts. 15

SECTION—II

4. Explain any five features of modern warfare. Cite suitable examples. 15

OR

5. What is guerrilla warfare? Write four characteristics that distinguish it from conventional warfare. 15

SECTION—III

6. Write a detailed note on the development of nuclear deterrence theory with a special focus on South Asia. 15

OR

7. Analyse the threats and challenges posed by cyber and information warfare to national security. 15

(हिन्दी माध्यम)

- नोट :- (1) कुल पाँच प्रश्नों के उत्तर दीजिए।
(2) प्रश्न संख्या 1 जो कि 20 अंक का है उसे छोड़कर सभी प्रश्नों के अंक समान हैं।
(3) भाग (I से III) प्रत्येक में से एक प्रश्न का उत्तर दीजिए।
(4) प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य है।
(5) निजी/दूरस्थ शिक्षा के उन अभ्यर्थियों के लिए जिनका पहले आंतरिक मूल्यांकन नहीं हुआ है, उनके द्वारा सैद्धांतिक प्रश्नपत्र में प्राप्त अंकों को आंतरिक मूल्यांकन के बदले प्रश्नपत्र के अधिकतम अंकों के अनुपात में बढ़ा दिया जाएगा।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर दीजिए:

- (i) युद्ध को परिभाषित कीजिए।
- (ii) सम्पूर्ण युद्ध क्या है?
- (iii) युद्ध के कोई दो सिद्धांत बताइए।
- (iv) रणनीति और कार्यनीति में अंतर बताइए।

- (v) आधुनिक युद्ध की कोई दो विशेषताएँ बताइए।
- (vi) हाइब्रिड युद्ध क्या है?
- (vii) गुरिल्ला युद्ध को परिभाषित कीजिए।
- (viii) क्रांतिकारी गुरिल्ला सिद्धांत में 'फोको' शब्द किसने गढ़ा?
- (ix) उस शहर का नाम बताइए जिस पर संयुक्त राज्य अमेरिका ने परमाणु बम गिराया था।
- (x) परमाणु निवारण क्या है?
- (xi) साइबर हमले के कोई दो उदाहरण दीजिए।
- (xii) सूचना युद्ध को परिभाषित कीजिए।
- (xiii) आधुनिक युद्ध की दो विशेषताएँ बताइए।
- (xiv) NBC का क्या अर्थ है?
- (xv) MAD का पूरा नाम लिखिए। 10×2=20

भाग-I

2. प्राचीन काल से आधुनिक काल तक युद्ध के विकास पर चर्चा कीजिए। 15

अथवा

3. जे.एफ.सी. फुलर द्वारा दिए गए युद्ध के नौ शास्त्रीय सिद्धांतों की व्याख्या कीजिए। समकालीन संघर्षों में उनकी प्रासंगिकता का आकलन कीजिए। 15

भाग-II

4. आधुनिक युद्ध की किन्हीं पाँच विशेषताओं की व्याख्या कीजिए। उपयुक्त उदाहरण दीजिए। 15

अथवा

5. ਗੁਰਿਲਾ ਯੁੱਧ ਕੀ ਹੈ? ਚਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖਿਏ ਜੋ ਇਸੇ ਪਾਰੰਪਰਿਕ ਯੁੱਧ ਸੇ ਅਲਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। 15

ਭਾਗ-III

6. ਦੱਖਿਣ ਏਸ਼ਿਯਾ ਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦੇਤੇ ਹੁਏ ਪਰਮਾਣੂ ਨਿਵਾਰਣ ਸਿੱਧਾਂਤ ਕੇ ਵਿਕਾਸ ਪਰ ਏਕ ਵਿਸ਼੍ਰੁੱਤ ਟਿੱਪਣੀ ਲਿਖਿਏ। 15

ਅਥਵਾ

7. ਰਾਸ਼ਟ੍ਰੀਯ ਸੁਰੱਖਾ ਕੇ ਲਿਏ ਸਾਇਬਰ ਔਰ ਸੂਚਨਾ ਯੁੱਧ ਸੇ ਉਤਪੰਨ ਖਤਰਾਂ ਔਰ ਚੁਨੌਤਿਯਾਂ ਕਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਜਿਏ। 15

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- (1) ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰਨੇ ਹਨ।

(2) ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ, ਸਿਵਾਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਦੇ ਜਿਸਦੇ 20 ਅੰਕ ਹਨ।

(3) ਹਰੇਕ ਭਾਗ (I ਤੋਂ III) ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

(4) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

(5) ਨਿੱਜੀ/ਦੂਰਸਥ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਂਤਰਿਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਥਿਊਰੀ ਪੇਪਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ ਆਂਤਰਿਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਪੇਪਰ ਦੇ ਅਧਿਕਤਮ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਸ ਦੇ ਲਘੁ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ :

(i) ਯੁੱਧ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।

(ii) ਸੰਪੂਰਣ ਯੁੱਧ ਕੀ ਹੈ ?

(iii) ਯੁੱਧ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਸਿਧਾਂਤ ਦੱਸੋ।

(iv) ਰਣਨੀਤੀ ਅਤੇ ਕਾਰਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ।

- (v) ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਧ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।
- (vi) ਹਾਈਬ੍ਰਿਡ ਯੁੱਧ ਕੀ ਹੈ ?
- (vii) ਗੁਰਿਲਲਾ ਯੁੱਧ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
- (viii) ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਗੁਰਿਲਲਾ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ 'ਫੋਕੋ' ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ?
- (ix) ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਪਰਮਾਣੂ ਬਮ ਸੁੱਟਿਆ।
- (x) ਪਰਮਾਣੂ ਨਿਵਾਰਣ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
- (xi) ਸਾਈਬਰ ਹਮਲੇ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿਓ।
- (xii) ਸੂਚਨਾ ਯੁੱਧ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
- (xiii) ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਧ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।
- (xiv) NBC ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?
- (xv) MAD ਦਾ ਪੂਰਾ ਰੂਪ ਲਿਖੋ। 10×2=20

ਭਾਗ—I

2. ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਤੋਂ ਆਧੁਨਿਕ ਕਾਲ ਤੱਕ ਯੁੱਧ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15

ਜਾਂ

3. ਜੇ.ਐਫ.ਸੀ. ਫੁੱਲਰ ਦੇ ਨੌਂ ਕਲਾਸੀਕਲ ਯੁੱਧ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ। 15

ਭਾਗ—II

4. ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਧ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ, ਉਚਿਤ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿਓ। 15

ਜਾਂ

5. ਗੁਰਿਲਲਾ ਯੁੱਧ ਕੀ ਹੈ ? ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਇਸਨੂੰ ਅਲੱਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਚਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ। 15

ਭਾਗ—III

6. ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਪਰਮਾਣੂ ਨਿਵਾਰਣ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 15

ਜਾਂ

7. ਸਾਈਬਰ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਯੁੱਧ ਵੱਲੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਖਤਰਿਆਂ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ। 15